

Messianic Controversies of the 18th Century

Shavuot 5783

Rabbi Moshe Chaim Luzzatto

Ramchal
1707-1746

איוב לז:יב-יג

- הוּא מְסֻבּוֹת | מְתַהַפֵּךְ בְּתַחְבּוּלָתוֹ לְפַעֲלָם כָּל אֲשֶׁר יִצְאֻם | עַל־פְּנֵי תֵבֶל אֶרֶץ:
• He keeps turning events by His stratagems, that they might accomplish all that He commands them throughout the inhabited earth,
- אִם־לְשֹׁבֶט אִם־לְאַרְצוֹ אִם־לְחֹסֶד יִמְצְאוּ:
• Causing each of them to happen to His land, whether as a scourge or as a blessing.

His Life

- Born: Padua, Italy May 14th 1706
- Taught by great kabbalist Rabbi Yeshaya Bassan
- Mastery of all Lurianic writings by age of 14
- Joined secret pietistic group “Mevakshei HaShem” at 17
- Publishes his first book, *Leshon Limudim*, on poetry and rhetoric at 17

The Maggid

- Appearances from age of 20
- Rabbinic reaction
- Sabbatai Zevi (1667) and the false Messiah
- Ban on spreading the Maggid's teachings
- Flees to Amsterdam in 1735

Amsterdam

- Appeal to German rabbis: document stating that all the teachings of the *maggid* were false.
- Burned writings
- Some survive: From the Zoharic writings, (the 70 *Tikounim* `Hadashim re-appeared in 1958 against all odds, in the Library of Oxford)

Amsterdam II

- Refuses to teach
- Earning livelihood as diamond cutter
- Prolific writings
- Akko 1743
- Death with family during plague of 1746
- Burial place: next to Rabbi Akiva in Tiberias

Ramchal and Rabbi Akiva

- The initial 40 years as ignoramus
- Spark of Rabbi Akiva's soul

Hayon Controversy

1713

Nehemiah Hiya Hayon

- Born in 1655 in Tzfat? Sarajevo?
- 1710 Meeting with R. Josef Ergas, eminent kabbalist
- Publishes *Raza de'Yichuda* in Venice (1711)
- Arrival in Amsterdam in 1713
- Publishes *Oz Le'Elokim* in 1713
- R Yosef Ergas' *ha-Zad Nahash*
- Shlomo Ayllon and the Amsterdam Beit Din
- Chacham Zvi and R' David Nieto (*Esh Dat*)

R Moshe Hagiz

- Born in Jerusalem in 1671
- Arrives in Amsterdam in 1707
- Publishes *Sfat Emet* – Publication Devoted to Social Criticism
- The Ultimate Zealot
- *Herem* of Amsterdam Beit Din
- Move to London with Chacham Zvi in 1714
- Hayon and Ayllon – “the Serpent and the Ass”

קב	אגרות רמח"ל
-----------	--------------------

ורבי' בוצינא קדישא איש אלקים כבוד שם כבוד הרב משה חי לוצאטו, והנה ב' שנים וחצי שנתגלה לו מגיד, מלאך קדוש ונורא, והיה מגלה לו סודות נפלאות. **אף גם קודם כשהיה בן י"ד שנים היה יודע כל כתבי האר"י בעל פה** והיה נחבא אחורי הכלים ולא הגיד זה הדבר אף לאביו ופשיטא לשום אדם, והנה עשת ה' היתה זאת שנתגלה [לי] על ידי סיבה ואין כאן מקומו לכתוב הענין.

רמח"ל

והנה זה חודש ימים שאני משמש אותו דולה מים חיים מבאר - אשרי עין שראתה ואשרי און ששומע כל זה, **והוא יניצין מעקיבא בן יוסף** והרי שמונה חדשים שנתגלה לו מלאך קדוש ונורא, מסר לו הרבה סודות וכמה דברים להוריד הישיבה של מעלה בכחם, וצויה לו בהסכמת הקב"ה ושיכינתא לחבר ספר הזוהר שקראוהו מן שמאי "זוהר תינינא" לתקון גדול הידוע אצלנו.

וכך הוא הסדר: **זה המלאך מדבר מתוך פיו, אבל אנחנו תלמידיו שלו איננו שומעים שום דבר**. והמלאך מתחיל לגלות לו סודות נפלאים, ואחר כך הוא מצוה מ'ו לאליהו שיבא מיד, והוא בא ואומר **סודות שלו, ולפעמים שבא מט' שר הגדול, וגם רעיא מהימנא אברהם סבא ורב המנונא סבא וההוא סבא, ולפעמים מלכא משיחא ואדם קדמא**.

והנה כבר השלים חבור אחד על קהלת הפלא ונורא מאד, ועכשיו צוו עליו לחבר שבעים תקונים על פסוק "כל היד החזקה" סוף התורה, והוא גם כן על הדרך הנוכר לעיל. וגם כתב ג' ספרים על התורה, וכל הג' ספרים רק עד פרשת ויצא, והכל על פי הסוד הנורא מאד, והכל בלשון הזוהר, **והוא יודע כל הגלגולים והתיקונים של כל אדם, חכמת (גיד) [אצ"ל: היד] ופרצוף. כלל הענין:** אין דבר נעלם ממנו. **בתחלה לא נתנה רשות לגלות לו רק סתי תורה. ועכשו מלה לו כל דברים - ואין איש יודע, רק אנחנו חבורה שלו**.

וגם לי אמר סוד גדול לזה שנתגלגלתי לבוא לכאן ללמוד עמו, כי אין דבר בלתי סיבה. וגם הגיד לי מנשמתיו ותקונו לתקן. ורגיל הוא בפי רעיא מהימנא, ובפי מט' שר הפנים לדרוש פסוקים עליו ועל הרשב"י ב' הזוהר, ומדמה אותו בכל חגיגיניהם להרב רבי שמעון בר יוחאי ז"ל, כאשר לפי האמת והדא לכך, אשר לא זכר שום אדם לדבר זה מימות רבי שמעון בר יוחאי עד עתה. והנה גם אנכי מרוב אהבת התורה אמרתי לעזוב את חכמות החיצוניות עד שהגיד הוגד לי על פי המגיד: "אחוז בזה וגם מזה על תנח ידך מטעם הכמוס עמדי".

<div></div>	<div>הוספה ברורהלצילת מסמך - למעשה איכותית חסרת יחידות מן התורה</div>
אגרות רמח"ל ובני דורו לוצאטו, משה חיים בן יעקב חי רמח"ל(עמוד מס': 77 תורפס ע"י אוצר החכמה	

קב	אגרות רמח"ל
-----------	--------------------

חברה רעה זו, קודם שתתפשט צרעתה בין ההמוניים, **ולדון את כל בני חברה זו כרודפים את ישראל**. ואני את נפשי הצלת.

כ"ד [כהן] דברי משה דעירא דירושלים תובכ"א חאגיז גר"ו

י"ם [א"ב] [מחשון שנת שס"ק [ת"ץ] הם לכם לסיק.

נא - לשון בקשה - לגלות אונינו בכל מה שיתוהו בענין, ולחן ולחסד ולצדקה תחשב לכם.

<div></div>	<div>דבר הערוך: רבי יקותיאל כתב בד בבד שתי אגרות לשני גדולי הדור כדי לפרסם קדושת רבו ותורתו, הנה המכתב השני. לכאורה מכתב זה לא ראו אותו, בשלב זה, חכמי וויניציה.</div>
---------------------------------------	---

ז. ר' יקותיאל גורדון לר' יהושע השיל אב"ד דק"ק ווילנא²²

בצירוף העתק דף מספר זוהר תינינא

מאן עייל קומי מלכא ברישא אלקפתא כו' כ"ש תפארתו כמוה"ר יהושע העשיל גר"ו יאיר.

עתה באתי על דברי תורה מן המודיעים ולפנים בפנים שוחקות שמחה של מצוה מעי ע"כ יגילו, ולבי ישמח ואני נותן הוריה על הַלְקִי וגורלי, חבלים נפליו לי בנעימים, שבאתי לכאן בזמן הזה ובימים ההם, ופליאה נשגבה היתה רעיוני על מה עשה ה' ככה עינכובא שעינכב מעמך רגלי מלרוא רוחן זמורה זמניהם בשנים שחלפו ועברו, אך אין זה כי אם אלהים חשבה לטובה לזוכני בכרתה של תורה תורת אמת המתוקה מדבש גופת צופים.

<div></div>	<div>האגיו היה סודו כל שנה בחיל. ובשנת חיל"א לא ליידיז ואמר איזה היום נחת מנחתו בער"ה צמת. והאריך ימים קרוב לחשיש שנה. הוא הוכר לקט הקמה על ד' סודות וז"ל לא נדעם כמסיל מערכת למד' ענין לקט הקמה בחד"ב. והוכר משנת תכס"ט, אלה המצות, והמוראז בתרא, ושרת שתי הלחם וכו', ועוד כמה מתכ"ט נגד השתתפים.</div>
---------------------------------------	---

22. ר' יהושע השיל אב"ד דק"ק ווילנא - מחותנו של ר' עמנו, אחי מות אביו נתקבל לאב"ד ווילנא, וברך ישיב שם על כסאו ששנת אב"ד. בשנת ג'ת"ג נא על ווילנא, וחסידים על ס' קרבן יצירה. חס' יהושע חשיל הראתו מ"ה שואל ז"ל כדי האונן המפורסם מ"ה העשיל ד"ל אב"ד בק"ק אקאפא - הוזנה בק"ק ווילנא. נמסר שנת תתק"ט. ענין: גלילת יומי, דף קל"א ע"א: קריה נאמנה, לש"י פין.

<div></div>	<div>הוספה ברורהלצילת מסמך - למעשה איכותית חסרת יחידות מן התורה</div>
אגרות רמח"ל ובני דורו לוצאטו, משה חיים בן יעקב חי רמח"ל(עמוד מס': 77 תורפס ע"י אוצר החכמה	

קב	אגרות
-----------	--------------

ו. העתק האגרת של ר' יקותיאל גורדון²¹ לר' **מרדכי יפה מווינה**

ב"ה טופס לק"ק ווין ח'י' פרשת ראה [אלול] תפ"ט מקהלת קודש מאדובה.

אל האדון הגדול, מעון ומגדול, שמו הולך וגדול, הרי הוא אחובי אדוני, עסיס רמוני, זית שפכוני, יושב שבת תחכמוני, הרבני ומופלג ומופלא ראש ונגיד הנגיד הקדוש המפורסם השר והטפסר כ"ש [נכבוד שם] תפארתו וכן תהילתו **כמוה"ר מרדכי גר"ו יפה**.

אדעוהו אכנהו ולא ידעתיהו, אך בשם הכרתיהו, כי שמן תורק שמו, נודע בשערים²³ שערי בית רביים, ולו נאה ולו יפה לגלות סוד ה' ליראיו, דבר או חצי דבר, כי אמרתי אם אספרה לא תכילה הידיעה מהכיל ובפרט כי העזתי מצה כזונה לגשת אל הקדש לאשתעי מילין בהדיח, אשר לא ישוערו מתמול שלשום, ומי אנכי כי באתי עד הלום? בכן אי אפשר להקריב המנחה הזאת כסדרן וכהלכתן.

אך נימא ליה לאדוני אפס קצחו ובקיצור נמרץ. **והנה עתה** באתי על דברי **תורה** להודיע לאדוני איך שמתנה טובה נתן לנו הקב"ה מבית גנויז, והוא כי יש כאן בחור אחד רך בשנים, בן כ"ג שנים קדוש יאמר לו הרי הוא מורי

- ^{**20. ר' יקותיאל גורדו**}: אשיות מיוחדת היה רבי יקותיאל. ר"י נעשה תלמידו של רמח"ל בחיותו לומד חכמת התוסאף בפתאומה. והוא שפרסם את הרמח"ל ותורתו בעולם. מתחילה כתב האגרת הידועה (פי' 1) לרב המגיד משה מווינה כדי להשיע השיל אב"ד בולנא, ומעם התשטטו חזרתי לכל העולם. רבי יקותיאל פעל להרב"ה בקרב החבורה הקדושה וגם מחצתו לה. היה לו תפקיד חשוב בסוד ובקניני חשיבת, ודביו קרוב ויחיד ורגיל לו סוד הפגיד והמסמות הקדושות. אין ספק שאמר"י מפרטת רבו הווה נעשה חשיפוי של תורת הרמח"ל בעולם. אחרי סוכו לארץ חולדת, היה בק"ק וקליאר ואחר כך בק"ק רריים. שם רשעולבו הרבני זוהר ולפי הרי' עמנו (תורת הקטאות) הוא העמיד חבורה קדושה ולמדו תורת הרמח"ל ועוד חיו חסומכים בלבושים מיוחדים. אין ספק שהרי' גורדון הבלתי לעשות מה שלא הרבה וכו', הוא רביא תורת רבו מעבר לים, ומי יודע אם לא בוכותו ובחשתגלותו הדפסיו ספרי הרמח"ל באירופא. רבי יקותיאל יצא מפדובה בשנת תב"ץ (ראה טוף ארית טט, דק) לשקלאב ואחר כך עשה בק"ק בריסק עד שנת תקט"ו. בבריסק הוא התוודע לרה"ג ר' אליהו מבריסק בר אוריון רבי סטסא והוא פנה הרבה לתענוקת והדפסת ספרי הרמח"ל בואקלנאו (תקפ"ו). חתונו של רבי אליהו היה מנחם'ל הדור האון רב בתום מירקון אב"ד בריסק (תנ"ח - תקל"ו). מאוחר יותר בקרנאן רב גדלה בן אליקים נבית מדרשו של המגיד ממירוסק וחלמדו של רבי יעקב יוסף מאוסטרא מלה מערכת מיוחדת למכר הרמח"ל והוא תוספס והוצא לאור בקעם ארבעות את תהליך מפורי תפנה תפנה תפנה הר"י גורדון חובר הרבה ספרים ורדושים, מעוטס נדפס (מג' ניוטא ומג' קשקשא, דרוש תפיוז, דרוש ט"רב בשבט, דרוש נחת ספך - אצירות רמח"ל) ורובם נשאר בכ"י (מראה המוסר, ספר המצוות, מעשה עולת השוף, תפילות ועוד).
- ^{**21. מרדכי יפה מווינה**} היה כנראה אדם עשיר ומבוקש בגולגלניז וזמנים, ובניינו של הרי" גורדון אליר חייתה בנואה להחזיק בחבורה או להפצת הספרים.

<div></div>	<div>הוספה ברורהלצילת מסמך - למעשה איכותית חסרת יחידות מן התורה</div>
אגרות רמח"ל ובני דורו לוצאטו, משה חיים בן יעקב חי רמח"ל(עמוד מס': 77 תורפס ע"י אוצר החכמה	

קב	אגרות
-----------	--------------

והנה כל הנוכר לעיל נסתר ונעלם מעין כל חי רק מחבורה שלנו. ואם אמרתי לגלות הענין של מורי ורבי הנוכר לעיל - יכלה הזמן והם לא יכלו. **ואם יתאוה אדוני תאוה לעינים איזה דברים לידע גם הענין מהנשמה שלו ותיקונוה, ימחול על כבודו הרמה ויצוה לכתוב ואז אודיענו הכל מעט מעט על כל אשר יצוה, ולנחת ויהי לו.** כי אין משיחין בשדה, בפרט בפעם ראשון אשר לא ידעתי אם יגיע ה[א]גרת לידו. ואל יחשוב אדוני חס ושלום להטיל [מום] בקדשים לדמוחו לשאר דררי רור ותועה [וחועין] שוקר, כי ניכרים דברי אמת, ואדבראב הוא יודע כל הענינים הנעשים תחת השמש, וכל הענינים אשר חלפו ועברו, ושורש כל הענינים. ומאפס הפנאי אקצר, וה' ימיכם ושנותיכם יאריך. **כה דברי עבדו נאמן האומר אלה הדברים בלחישא, כי לא ניתנה עדיין רשות לגלות.**

יקותיאל בן החסיד מהר"ר ליב מוילנה

העומד על התורה ועל העבודה לקבל כתר הרומאים א"ה.

תחת האגרת הנוכר לעיל בא אלינו כתוב לאמר:

<div></div>	<div>הוספת רבי משה האגיו²²</div>
---------------------------------------	--

<div></div>	<div>אתם הם ישראל מורי ורבותי, אל חכמי רבני ומנהיגי הקהלות הקדושות שבגולה מוטל הדבר לקרוע על כתב זה ולדרוש ולחקור ולעקור מן השרש</div>
---------------------------------------	---

- ^{**22. רבי משה חאגיז**} - המכונה המגיד"ח [ח"ת משה' ח' יעקב חאגיז], היה רב גדול ובר אוריו, קנאי מפורסם במלחמתו נגד השבתאות, וביחוד נגד השבתאי נחמיה חילין, נולד בשנת תל"ב. נתינים מאביו בחיותו בן שתינים ונתחנך בבית קטן אלה משה גאלנטי. היה אחרי כן שר"ר מירושלים לחשפני על רבנות, עבר גיורי איטליה, ושם הסיפק לתוודע לקהילות ישראל. היה גם בודיסטא, אבל גיסו הרב מנשה ב"י יעקב חפץ (נגרוא), הוא רב מנשה חפץ שכתב עליו רמח"ל קינה במוחה) משם חלף לזווייזביצה, לפראג ולאופשטריס. מאן באשטריס, התמסרס כדרשן באחר מבחי הכסויות, בזמן שזא שם השבתאי נחמיה חיוו להפיק את ספרו "מחשבותיו וכלו" בשנת ח"ג. פרסיו המפורסם הציעו לפני הרב חאגיז לבקר את ספרו הרבני. והוא מצא שכול מלא מדינת שבתאים. ואז היה חכם בבי, אביו של ר"י מנחם, רב קהילת השבתאים באשטריס, ושניהם יצאו למלחמה בתחמיו על דתם. אולם פרסיו המפורסם נטו לבטא אחרי חיוו - הרב חאגיז, וכמו כן הוכסם בבי, והכריחו לקבוע את אשטריס. הרב חאגיז יצא לאשטריס, מקום שהיה שם אב"ד מווינא רבי יחזקאל קנלובטון בעל "כנסת יחזקאל", שם ישיב עד שנת תנ"ז ושם נלחם את מלחמתו הקנאות ברמח"ל [ענין חולדות חכמי ירושלים ח"ב עמ' 134-126] למי חדר החיילא [שם גדוהלים מערכת מ אות קכב] הרב

<div></div>	<div>הוספה ברורהלצילת מסמך - למעשה איכותית חסרת יחידות מן התורה</div>
אגרות רמח"ל ובני דורו לוצאטו, משה חיים בן יעקב חי רמח"ל(עמוד מס': 78 תורפס ע"י אוצר החכמה	

והוא אברהם כבד ושידא אתי, נתח ואמר: רבי רבי, וכאח חולקך, דעל ברכתי' מקימו מעפר דל' וזנח וכו', ואנת דאקאמית לה מעפרא בשעתא ששארית בחבורא דלי' **חבורא דז' חזר קדשה דמינא וכו' וכו'**, וכלא על ד' ותעביד בחילא דהאי זהר דילך, וזמשיח בן יוסף איהו בצדק וכו' וכו', והמשתכלים וזחירו וכו' רשב"י בשירותא ואנת בסיומא, דתרוויכו צריכין לאתקפא וכו' וכו', וכאח חולקין וכו':

והוא רעיא מהימנא אתי, פתח [ואמר]: רבי רבי, במלכא משיחא כתיב ונחא
ועליו וכו', וכו', רשב"י שבידיתא ואנת בסימא תתקפון בזהר דא, לפום חילא
דאדאטוסף לעילא. דהא בקדמיתא זהר אתעביד לפום גלותא, ולזמנא דא לפום
רופקא, וכוננא דאתקיף זהר לעילא, הכי יתקפון זהר דילכון לתתא, בל"ב
וזהו רבי וכו' וכו'.

דבר העידון: תעודו זו נמצאת בתוך יתר העדויות בענין הרמח"ל, שזוהתה א"ח כ"ז רבני וויניצ'ה, עדותו של הרב רפאל ישראלי קמחי, אשר באדי הרי"ה מן המיתדות ומופלטות, לצעורנו, ידעו עדות זאת שמישה חוקה אצל היתב דין של וויניצ'ה. הרב י: ישראל קמחי היה באותו זמן משליט וכו' והתאמת אצל הרב הרמח"ל בפאדובה בעשרת ימי תשובה שנת ה'תק"י. ראה להלן אגרת זו על עדותו של הרב קמחי. חיבר ספר "עבודת ישראל" (אמרי) (ה'תק"י), והוא פ"ב ספר עבודת ימי הכיפורים, ובו פ"ב ישראלי של "הספד", הוא היה תלמידו של "מופת הדור מהר"ם אבולאפפה זצ"ל" (שם הגדולים). ויש לו תשובה בש"מ מ"ם רבים כשהלך משליחותו מן בני אירוס"א.

ח. עדותו של שליח צפת, ר' רפאל ישראל קמחי, בפני רבני וויניציה

ב"ה יום ה' תולדות ג' כסלו תמ"ם [ת"ן]

ותגועדו היום בקר הרבנים על ענין הזה ודברו ביניהם ואחר כך קראו עמהם למעלת השליח צפת ונתווכחו על הדבר והראו לו האגרת שבא לכאן ביום ר' או שבת קדש שעבר עם הפוסט' טו' טו'דישקו [הדואר]. מה שכתב החכם ר'

כ' בא אל שתי אריותיו הקירות, ואשורו הכנתה יום א', ח' לחדש ז'ה, והשנים יום ב', ד' לחדש חזקור עם כלולותיה. ועל שחן מומחד עמד ועלבי, אשאר מברותיו ואומר: **כ' כמו ששחטה** בשחמת חרותה שחן הגדת לי **במלחמה** היותך **אשתך** בן קורת, **עך** עצועי הפרומסות אשור חודעתה, **לך** ובען אל כ' כמחא סביל דא, **ומי יאמנן** משפוטות **לכ' המגיד הקדוש** וזהוהו נתנאן - ובלול הלכותו, ומי שאין לו חיה היה בענינו כמו אכד. ויחי אבהיו אותך שלמן היום שהמתקן סוד בינינו דא יצא ממי מלשניו בדרים וזעירא אפילו עם בני יצ'ל, ראה עם זכור, כמה וכמה אתנהלא לאטי בדרים וזעירא כבשונו של עולם. עם עתה שגליתו בלבי יצ'ל, דא יכולתי להחפסיס ביני לבין עצמי להגיד דבר או חצי דבר למורו וחמי עד אשר אראה איך יפול דא - ש' עדיין אל באה לידי שום אגרת מומחדיה כאשר רמזת, ובבואה לפני את - אשר שית האלקים בני אותו אבינו בלעניניהם.

וְעַל עֵצָא דְּהַבּוּ אוֹמַר, לֵךְ, יְדִיעָה, בְּנִי, יְדִיעָה שְׂחֻקָּה עַל חֶבֶר שְׂמֻתָּךְ שִׁילָא וְעַל מַחֲמַת חֶבֶר שֶׁ אֵשֶׁת מְתוּקָא וְאִין בְּכִי וְשֶׁ מְקוּם חֶבֶר כִּי אֵשֶׁת בְּדִרְבִּי, חֵ' אֲתָה מְעַנְוִיר עוֹלָה אֵל יִצְבָּא בְּשִׁפְתֶּיךָ. אַבְל אֵל בְּנִי הַחֲתָפָק מִלְמַלְמוֹר, חֵ' מִלְּפָנָי מִדְּבִירֵי מַחֲ, עוֹן עַל נֶלֶו מִלְּפָנֵי הַרְחֵלָה עוֹצֵמָה מְתוּבָד מִלְּפָנֵי מְדֻרַּת הָאֵל, לֵךְ אֶל חֵ' שְׂרֹחַל לִדְרֵי חֵ' שֶׁ מְתוּבָד מִלְּפָנֵי שְׂחֻקָּה עוֹצֵמָה כְּמָה וְכֵם שִׁנִּים. חֵן אֲמַת שִׁילָא יִפְלֵא מַחֲ דִּבְרִי, אַבְל כֶּסֶם יִכּוֹל לְהַלְכִּיךָ כֵּן אֵינִי יִכּוֹל לְחַלְסִיל לְבִיבִי הָאֲמַנָּה עַד שֶׁאֲשַׁמְעֵךְ וְאִוְרָאָה, וְאִבְחָן, חֵ' אֲזִין מִבְּחֵן חֵן וְטִיעֵם לְאִבְחָן.

בגשכבר כתב הרשב"י זלה"ה, "במטותא מיניכו לא וימרקו מילתא דלא מגא לא בר דאי". הן החלתי לאל תבדק, שאתה חיי ותחיה אבל כיון שלא ראיתי את החדש - איך אבא ואעיד? כי לא ראיתי את האורז, אבל כיון שאני רואה את החדש - וגם בהם אל הספק לי הזמן לעיין ביותר אצלי.

וכפי מה שאתה כותב עכשיו, הנה הכנס פה מן הגבי רובי תורתך. ואל

מכאן למדים אנוהו שמהרי"א באסאן התפעל מאוד מתורת הרמ"ל, ובאסור שבריו רבינו "עלו ובאו למדנה עצומה הגבה מפידינת הארץ" זלה"ה אינם דברים של תלמי חדש בקבלה, ודאי מזיבור בתלמי חכם ותיק דה"ה שלמד מסופרים (הרמ"ז והר"ק) ומפי ספרים, ותשובותיו בקבלה וכוונותיו האר"י (בספרו שר"ת לחמי תורה) יוכיחו.

וזהו ע"פ זהר דף ה ע"א: א"ר שמעון לחברייא במטותא מנייכו דלא תפקון ממוסייכו מלה דאורייתא דלא ידעתון ולא שמעתון מאילנא רברבא כדקא יאות בגין דלא תהוון גרמין לחחוא חטאח לקטלא אכלוסין דב"נ למנא.

כמו, לא ידעתי ספורות למו, ויכלה הזמן ולא כתבתי לא מינה ולא מקצתה, ויבפרט שאר דברים נוראים אשר לא ניתנו לכתוב.

ובזה אצא חוצה, מחמת הקולמוס רצוצה, ואפסיק בין הפרקים ואומר שלום.

יקותיאל בהתסיד מהור"ר ליב מווילנא

יום ה' אלול דהאי שתא תפ"ט לפ"ק.

נוסח המאמר מספר זוהר תניינא לרמח"ל

[illegible]

הוא, הודיע ביום כעסו גם בלא דעת ובלא השכל. אך באגרת הזאת אשר כתבתי אליו, אחשוב, אתן לפיו מחסום עד יגלה ה' אלקי ישראל את כבודו וידעו כל באמונה את טובו ואת צדקתו.

ה' אל"ה יר' נפשי, קד טקטורס ל"ה, אשר לקח את המושב לחורב, להי יכיל וכל
לעשות וז' מה יח' כלבו ומ' וע' ל' שיהיה 'ה' חנוני לבקשני; וז' חורב
צריך דוקא להיות תמיד ההולכים בחשך ולא אור; העלולים יונח 'ה' ולא
יפזר עליו בן התחרים אפילו בארץ שבינו; ואני באמת כי לרל כבוד הוקן
הקדוש ברוך"ה ימיו יר' נפשי ידעתי כי חביב הוא לפני קונד ע' להרבה
ובעוד הסתתרתי בעיני ע' חיוס הנה, כי נא יל' להיות חלוד לבד לר' ,
ועד הרהייתו למצמ' מה יחיו לחתומיו ורד' מ' יקום, אם אדברו אל רד' ה'
אך כי אינני חפץ לעורר קטיגוריא, כי שלום אנו צריכים - על כן בחרתי ל'
הדון הזה שליו ושקט, ואדוני בחכמתו יקום את עצה 'ה' להעמיד דר'
בדור.

הנה אלה אנשי ויניציאה, כראותם רק התקונים אשר עשיתי, שהם מעט מפורה, כי כלם אינם מאתים פדים - נבחרו ותחפזו. אף אם היה רואים את כל ספרי אשר כתבתי תהלה לאל, ואשר מחבר אני דבר יום בימו, קרובים לל אלה פדים: ועל כך הלאה זה דרך. יצא מהם אחד ויבוא אלי ואמלא את נפשו באמת ובהנהגה.

עתה משתחוה אני לפני הדרת הכהן הגדול כמוה"ר חזוני נר"ו, ומחבק באהבה רבה את הבן יקיר כמה"ר נר"ו, ודורש שלום כל בני ביתו. ואלקי האלקים יעצימיהו ברוב ברכה ושלוש לאורך ימים, אמן כן יהי רצון.

שִׁוְתָהּ בְּצִמָּא אַתְּ דְּבִרְיָ

משה חיים לוצאטו

פאדובה, יום א', יג' לחודש כסליו הת"ץ

מרי אבי שואל משלומו. זאת תהיה תשובה בעדו לו פניו, ועל הענין הידוע הנה אקוה תשובתו.

יג. ר' ישעיה באסאן אל רמח"ל

ידיד ה' מתעסק בקדשים, טוב גם עם ה' גם עם האנשים, גר"ו.

	מגילות רמח"ל	
---------------	---------------------	---------------

מפני הגילוי והוסרה עטרתו מן הדור, גם אמרו ז"ל, שלוחות ראשונות ושתברו מפני שיתנונו בסומבי גדול ושלטה בהם עין הרע. ה' ישמרך מכל ירע לשבת בביתו לאורך ימים, **אמן.כן בהנני רצא**.

ראה גם ראה, כי כל דברי אלה טובים ונוכחים ושקולים בשכל טוב ובמה שהורשיתו אני מתברון - עני עדיין אין לי עסק בנסתרותיך, עד אבוא אל מזבח אלוקים בשמחת גיל. וכך חובתך, וכך יפה לי, להיות דברי עמך כאב את בן ירעה. ולפי בלתי תומתי, ובוחן לבות אלקים צדיק יודע יושר לבי אמרי ועל אוןן שומעת אני מדבר, וכנוצר לעילי.

		
יוס' ט"ו לפסול ת"ץ למיט.		[אין חתימה]

יד. רמח"ל לר' ישעיה באטאן

חבר הגדול ירום ונשא, פנת יקרת אבן הראשה, מורי ורבי נר"ו.

אמרות כבוד תורתו - אמרות טהורות, כלם נוכחים למבין - הגעונו, ואשמח בם, ואשיב לו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון. כי מאשר הגדתי הדברים לכבוד תורתו בלחיש - הלא בעינין יראה ולבבו יבין אשר לא היה חפצי בגילוי, ופיוטומי כסיתי גם כי כבד הורשיתי בה, כי אמרתי: הלא אם מחויב יהיה הדבר - על פועל ידי יצוני האלקים, ועשיתי כדברו. אך הרבה דרכים למקום, וכבר באחרת הודעתי נאמנה אשר עד היותי את כבוד תורתו - יקשה הדבר. ובאמת ובאמונה, מה' היא להקים עצות עמוקות, אשר הוא מסיבות מתהפך בתחבולותיו, ומי יאמר לו מה תעשה?

ואני לא מהרתי - כי באמת אחרתי מאד. וגם לא הגדתי לרבי יקותיאל זה - אשר בזה עומד עמדי, גם כי טוב וישר הוא. כי ד' חדשים ישב מבלי דעת מן הדבר הזה מאומה, אלא שבסיבות הדברים הגיע אליו, וארך הענין להעלות בכתב. והוא מדי שמעו - שם עצמו בעובי הקורה להרבות תשובה ופרישות ככל התיקונים אשר ניתנו ל' אליו, ואונסו'ל' שלמו לו מ' יום בונענית ושתיקה שלא לדבר דבר אלא בלשון קדש ובדברי קדש, **והיום בשמשך** דברי כבוד תורתו - יא מאד, **גם כי כמה פעמים אמר לי המגיד שלא יירא מזה**. ואני שבתי ושאלתי מדי שאלי דברים אחריו, וכה בלשון אמר לי: **"ולבי יקותיאל**

הדפסה ברוביצות מס' - להדפיס אסות את חתם ויתרת מן חתמה אגרות רמח"ל ובני דורו לוצאטן, משה חיים בן יעקב חי' (רמח"ל) עמוד מס' : 99 חודש עיי' אוצר החכמה

	אגרות רמח"ל	
---------------	--------------------	---------------

בישראל, וכלם מבחי' ההארה ההיא שנוחלקה באותו הזמן. והלכו הדברים **מזרז לזרז**.

והנה עתה אגיד לחדתי כבוד תורתו אמרים אמת, כאשר הודיע ה' אלי על דברת כבוד תורתו, כי ראש שבטי ישראל הוא. וכבר זיכחו ה' להיות שמו הטוב הולך עד אפסי ארץ. אך תלמידים מובהקים לא זכינו שיעמדו לפניו. ומאת ה' כל דבר - אם קטון ואם גדול הוא. אך אומרים מקצת שבחו של אדם בכפי, על כל לא אומרים אלא ראשי פרקים, מה שאי אפשר זולתם, להראות לכבוד תורתו אמתו של דבר: כי עד כבוד תורתו הגיעה ההארה מהארת האר"י זלה"ה, ובהיות כבוד תורתו משרש קין, משרש יחזקאל הנביא, ובו נשלם תיקון ההארה הראשונה - על כן הנה בעיונותינו חטאינו הוא נשא, ומכאובינו הוא סכלם. וגם העברת הערלה נסמרה לו. כי "האי מאן בדמאדיט" וכי, והוא משרש גבורה אשר זכרתי.

אמנם בהיות כבר שלם התיקון הראשון - על כן לא היה צורך לתלמידים אחרים, כי אין צורך לאותה ההארה להתפשט עוד.

רמח"ל - הארה חדשה מעין הארת הזהר

ועתה ברצות ה' להטיב לעמו רצה לגלות עוד אורה חדשה מבחינת הזוהר **גם כן, שחוא מהארת השפה כ"ל**. והוא בחסדו בחר בי. ומה אומר בזה, אם על הכנתי ידרוש? הן אמת, שרק חסד ה' עשה זאת, ולא כהכנתי. אך האמת הוא, **כי שנים שקדתי על ענין היחודים ליחד יחודים, כמעט בכל רביעי שעה יחוד אחד, כאשר אני מתמיד גם עתה ת"ל**. וגם ראיתי לעמוד בטרהר. אך תעניות לא עשיתי הרבה, כי אם זאת היתה לי - התמדת היחודים. ושרש הכל - הארת המדרגה אשר שלטה בזמן ההוא, ולקח הקב"ה אותי לכלי כאשר חפץ.

נולדו המנוח לרמח"ל

אך הצעת המעשה בקיצור. ביום ראש חודש סיון התפ"ז⁴, בהיותי מיחד יחוד אחד, נרדמתי ובהקיצי שמעתי קול אומר: "לגלאה נחיתנא ריזן טמירין

^[1] וזאת הוועיות של המגיד שנכתבו באותו יום, אוצרות מסדל עם דגויס:ו' בגור"א יט' י"ד ו' עיון ה' ופלו' ג' גלואל חתומים וריז טמירין דסכלס קדישע' .זמאן אינון עמא דקדש' חכי לאוטבא לחו, הור"ה, "ולכן חפץ ה' להנבט ולכן וריז להחבט" (ישעיה ל, יח). דאמ מיכז לא אמנשס לישראל לתתא עד דאתהנו מיניה

^[2] הדפסה ברוביצות מס' - להדפיס אסות את חתם ויתרת מן חתמה אגרות רמח"ל ובני דורו לוצאטן, משה חיים בן יעקב חי' (רמח"ל) עמוד מס' : 100 חודש עיי' אוצר החכמה

	אגרת יג	
---------------	----------------	---------------

אלקים הוא יודע, כי רבות מחשבות רלבי על זה. וכמה הייתי חפץ ומשתוקק להתראות עמך מפני בפנים, כי אז קוה קיותי כי תגדיל השמחה. והנה משבוע לשבוע מוכרח אני לילך למודו"א עם ממוני חקחלת קודש יצ"ו להתוועד שמה על עניני חקהלה. ולולי קשי זמן החרף וטיט יון הדרכים - מדי צאתי את העיר הייתי רוצה להרחיב את דרכי ולבוא אצלך, גם כי הכיס קיש קיש קריא. אמנם מן הטעמים הנזכרים כלם לא אוכל לעשות את אשר חפצתי, ולכן מה טוב היה לפי הנראה בעיני, אם מן השמים יסיכמו עליך, שתבוא אתה אצלי ותביא חבורך העצמי עמך. כי אז מתעלסים היינו באהבים וממתקים סוד מורי וחמי נר"ו, כי סוף סוף יחיד בדורו הוא בגלילותינו והאמת מארש"ו תצמח. ובין כך ובין כך, אם יש מקום אחד (אחרי שחתחלת) לכתוב לי איזה דברים עצמיים, מגזיזם להידודשים מאשר יבואו עליך, למען יאורו עיני בשפר הבהיר - הנה מה טוב ומה נעים. ואם תרצה לשלוח לי אינך חבור עיקרי מחבוריך, יכול אתה לשלחו סתום וחתום, שמור ומשומר למנטובה ליד החכם כמהח"ר אהרו קזיס, כי אז הוא ישלחנו אלי לבטח.

ומכל מקום תמה אני, איך מהרת לגלות לאותו ר' יקותיאל? כי הלא ידעת, שזה דרכם כסל למו של האשכנזים והפולנים לפרסם ולבלבל. והמה היו מעולם בעוכרי החכמה ובני התערובות, כנראה מספר "עמק המלך", ואחרים כמוהם שעשו עיסה בלוסה מדברי הרר חייה ויטל זלה"ה ושאר כתיבות, גם גבנו וגם שמו בכלי הדפוס, עד שנמסרו סודות התורה לחיצונים ויצא עתק מפייהם בלשונם חטמא. ולפי דעתי זה חיד אחד מן חגורמים הגדולים לחאריך גלותנו, מלבד מה שהאשכנזים שאמרי' לך הניחו מעות שנפסלו על קרן הצבי' כנודע. והנך רואה שהכזבים ההם מזיקים עתה וגורמים להשליך האמת ארצה, **יזהר סבת קנאות החאג"ש**, כי הוא היה החוגר חבר בזמן החי'ו'ן [נחמיה]. ומצד זה ואף כי זדון לבו השיאו לפסוע על ראשי עם קדש בחפזון] **יש קצת לדונן לכף זכות**. ועל כן בני, **הזהר בכתבך לו (אם עדיין לא כתבת) לעשותו בכל דבר כבוד שלא יגרום מדון, כי הוא מן היוצאים לריב מחר ולשונן כאש צרבת**.

ועוד אני חוזר ומוהיר אותך על זה הרבה מאד, שלא תהיה רחוקך אלא התנגלות אמיתי בדברים המתישבים על הלב ודבור הענוה, כי זו ארח ישרים סלולה. וסוף סוף האמת יעשה דרכו, ויבושו כל הנחרים בך.

גם במלא רחב ארצך יראה לעניות דעתי, שטוב טוב הוא לקיים "הצנע לכת" כלל האפשר, ועל הכל, כי הלא ידעת שהאר"י זלה"ה, בעונותינו הרבים נענש

אגרות רמח"ל ובני דורו לוצאטן, משה חיים בן יעקב חי' (רמח"ל) עמוד מס' : 99 חודש עיי' אוצר החכמה

	אגרת יד	
---------------	----------------	---------------

תימר דלא ידחל, דקבלה בעית לוגלנא זכותא על ידי ויחמי לפיכך יסתלקון מוליך^[1].

אמנם על אשר נפלא בעיני כבוד תורתו הדבר, **ידע כי באמת עדיין לא הגעתי להשגת האר"י זלה"ה. כי כל הדברים האלה מוגולים היו אליו, אלא שלא ניתן לו הרושת לכתוב. כי הוא לא כתב דבר, ואני יען צויתי לכתוב - על כן רבו הכתבים מאד, ונראים פלא**. ועל הפרישות אשר אמר, שישב האר"י מתבודד, הנה כמוהו אחרים רבים ואפשר יותר ממני [אצל]: (ממנו ענו בבוט נפשם ופרשו עד לפרסד, ולא היו כמוהו. אך האמת ש' הוא יו'ן)דע את מי יקרב לו, וזה באמת כי הדברים האלה אינם בזכות יחיד אלא בזכות רבים - באהבת אל את ישראל. והוא לוקח לו לאמצעי את הישר בעיניו לפי צורך הדורות **והמקומות**. ואין השגת איש אחד פנס חס ושלום לכל שאר הקדושים אשר בארץ היו, כי גם שמואל הקטן היה ראוי שתשרה עליו שכינה, אך כי לכל זמן ועת לכל חפץ. כי הרי לא חניחו חדורות מימי לימי האר"י זלה"ה אן זכר. טוד חתום הוא, כי נפלאות ה' ומוחשבוניו לישראל תמיד. והיודע סוד ההנהגה יבין דבר לאמתו. אך איני יכול לפרשו פה, כי רב ועצום הוא.

ואמת הוא שמה שראא כבוד תורתו, היה כטפה מן חים, כי יראתי להביא עמי הספרים האלה מפני הסכנה. אך הנה ג' ספרים יש לי מן המגיד לבדו עד הגלות אליהו ז"ל, וספר 'קהלת' יהיה כאלף דפים קטנים בקירוב, וספר 'התיקונים' מאתיים דפים, והחיבור אשר אני עושה על התורה עד עתה שאני מגיש לכבודו "אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים" - ת"ק דפים. ועוד יש לי מאמר 'משכני עליון' אשר ראה כבוד תורתו, 'ומאמר הגאווה', 'ומאמר החכמה', 'ומאמר הדין', ועוד דרושים רבים, ופירוש שם מ"ב, ופירוש השם המרכבה, 'ומאמר השם". כל אלה מלבד חידושים שונים, הנאמרים לי

^[1] תרגומו: ולובי יקותיאל תאמר שלא ימחד שתקבלה בריכה להתגלגל זכות ועל ידך, ויראה [את זה], לנו יעלי [תפסדוטן] דבורים. ענינו הדואות שדכי המגיד התיקנים במלאו, רבי יקותיאל זכה לפרסם תורת רבו בעולם, כמו רבי חיים וטל זכה לפרסם תורת האר"י. הרי' גורדון היה חסיד פרוש, ופחד מאוד מהפרסום שעשה באגרותיו לזניה וזולתא. הגם שהיהת מצוות מסוימת במשעיו, ומסמו והחיל ויגיש בגד הרמז'ל, וראי שמאת ה' חיות זאת, ופסיבות מתהפך בתחבולותיו, לצורך חסידא שלא תחטול (עין דהר מקץ, גנוי דסוד'ל).

^[2] ישים של שתרמח"ל לו מוכיז את החידושים שעל ידם זכה לעילוי המגיד ופילוחו (עיין אגרות טו להרב"ך). כאן הוא מייחס חשש שהוא מקבל רק בזכות הרכים לראותה ה' את עמו.

^[3] החיבורים המפוסטטים כאן יצאו לאור ב"ה כמה פעמים, חוץ מפאמר הדיו' מ' השם, ופירוש שם מ"ב, ומסובן

<div></div>	<div>אגרות רמח"ל</div>
---------------------------------------	-------------------------------

גם מה שבעיניי החאגי"ש לזרא, יען היותך פנוי - לא דבר ריק הוא, וגם מורי וחמי זלה"ה ואני התלשנו בזה, גם נדברנו על מה שאינך מגדל זקן. אלא שמכל מקום אמרנו ניזיל בתר חזקה, **כי צדיק וישר הוא.**

גם יראת הרב מהמבוגרו, פן מצפון תפתח איזו רעה, חס ושלים - הלא דבר הוא. וגם אנחנו יגורנו מפני האף הזה, כי דבר כזה חס ושלוס יכול להכשל בו אפילו צדיק גמור, כי סביב לצדיקים רשעים יתהלכון בכל יכלתם.

גם ראיתי מה שכתבת לי על פסוק "אשרי הגבר אשר תיסרנו יו", ונראה מראהו טוב. **אבל קשה בעיני, שיבואו בדריך בהתמדה על ענין משיח, כי זה אחד מן הדברים המכניסים ספק שמא יש בדבר תערובת סטרא אחרא:** שזה אתך מן הסימנים המובהקים להיות המגיד בעלטה חס ושלוס, שזו דרכן של סטריין אחרנין לערבב המוחות בדברי משיח להכשיל את ישראל. ולזה רמז החאגי"ש, שציין לך ספר חסידים סימן ר"ה ור"ו עיין שם היטב^{[?}.

עתה תראה מכל מה שכתבתי, על מה ועל מה אמרתי לך זה ט"ו ימים שלבי נבון מאד. על כן אור נא כגבר חלוצין לברר לי הענין ולהוציא מלבי כל הספקות. כי בלתי זה אין בידי יכולת למשוך בקסת סופר דבר או חצי דבר, פן נהיה לבזו חס ושלוס. שמענה ואתה דע לך, כי עוד לבי חרד על מה שכתבת מאזי": **שכל מה שאתה עושה הוא בנפול על פניך, שגם זה א' מן הדברים הגורמים להטתפק שמא חס ושלוס בנפילת אפי"י**" כח אחר יתערב בך, לא יקום ולא יחיה. זה מה שנראה לי לכתוב לך באמת ובתמים, כי לא לפני חנף יבא ולדבר ה' יתברך **אני חרד מאד מאד.**

[אין תימית, ואין תאריך, ולפי הענין קבענוה פה]

תשובת הרמח"ל לאגרת זו, נמצאת בס' מ"ג.

152. ענין היריון 141, 142, מה שהבאנו שם.
153. ראה אגרות טו, רמח"ל לרביך. עיין ל"ב תשובת רמח"ל אגרות מ"ג.
154. ענין אורח"ל, שעה הכוללת, ענין מנחלת אפים. דרוש ב', וזה שכתבנו לעיל הגהה 48 אצל אגרת טו.

דרושעם ברוחניות מסד - ליעוסה אסותית דחפס יחידות בן חכמה

אגרות רמח"ל ובני דורו לוצאטן, משה חיים בן יעקב חי' לרמח"ל עמוד מס': 1/3 דרושעם עיי' אוצר החכמה

אגרת קסז	תמג
<p>צאו וראו כמה גדול היה זכותו של הצדיק הזה, כי היתה מן הנמנעות בדבר דלא אפשר שהיה יכול לילך בארעא קדישא, אבל הקב"ה שמסבב סביבות לקחו על כנפי תשרים והביאו בארצו הקדושה ארץ הצבי תוב"ב אצל רבי עקיבא ונפטר ב'ו לחדש אייר. לכן הזהרו לעשות הספד גדול, כי אבל כבד זה לנו, גדולה! השריפה אשר שרף ה', כי תורת אמת היתה בפיהו ועוילה לא נמצא בשפתיו ורבים השיב מעון. לא קם עוד בישראל כמש"ה, ועתה אין בדינו כי אם לצדק את הדין ולומר: ברוך דיין אמת, צדיק הוא וצדיק דינו.</p>	

דמלכא קדישא". ומעט עמדית מרעיד, ואחר נתחזקתי. והקול לא פסק, ואמר סוד מה שאמר.

ביום הב' בשעה ההיא השתדלתי להיות לבדי בחדר, וחזר הקול ואמר סוד אחר. עד שאחר כך ביום אחד גלה לי שהוא מגיד שלוח מן השמים", ומסר לי יחודים פרטים לכיון בכל יום. ואז יבא. ואני לא רואה אותו, אלא שומע קולו מדבר מתוך פי. ואחר כך נתן לי רשות לשאל גם כן. ואחר כך כמשלש חדשים נתן לי תיקונים פרטים לעשות בכל יום, כדי שאזכה לגילוי אליהו ד"ל. ואז צוה לי לחבר ספר על קהלת, שהוא היה מפרש לי הסוד של הפסוקים כל אחד. ואחר כך בא אליהו, ואמר סודות מה שאמר. והוא אמר שעתה יבוא מט' שרא רבא. ובבואו ידעתי שהוא הוא, מפני דברי אליהו שאמר לי. ומאז והלאה הכרתים, כל אחד בפני עצמו, ונח יש נשמות מתגלות, שאיני יודע שמם. ובכתבי היידישים אשר אומרים, אכתוב היום האחד אתי. וכל הדברים האלה בנפלי על פני אני עושה". וראה את הנשמות האלה הקדושות, **כמתוך חלום ממש בצורת אדם.**

ובאמת ובאמונה אני אומר, **שעדיין לא הגעתי עד מחצית השנת האר"ו זלה"ה, רק שהוא לא הורשה לכתוב, ואני צויתי לכתוב.** ואני גלה לי, ת"ל, **ומוגיד בפנימיותו וזוהכמה דברים נפלאים,** אשר לא נודע מחברת. כי דברי האר"י שתומים מאד. ובפרט ענין הקשיא איך קו הא"ס יעבור **בתוך עשיה**.

כללות החקמה: שלשה דברים
וכללות הענין ג' דברים הם כללות החכמה: פרטיות ההנהגה, ירידת האור בהדרגת כח, והרכבת המאורות. כי כל הצורות מה שאנו מצירים - לא מראות ערך הכמות, אלא ערך האיכות. והוא הפך מעיני הגשמיות, כי כל חכממה היא רק סדרי החנחמה לפי מוג חח"ד. וכבר כל חדברים האלה יראה

כליו עלסין לעילא, בכ"כ, "ותכח לתונגס", וזהו דוא. וכל כך למת, בינן דמאתר עלאה דעלאין שרי לאוטבא לחו ולחומא עליוהו, ובכ"ד, "ולכן ידוע לרוממס", "ידוע" - "עלמא...". ענינם של תגליות הל' היה הנאולה ותרין משיוח.
47. שם המגיד שהנמלה דומה"ך שמועיל"ך, ראה אגרות כט, ראה ב' חזיר"א קונטרס ט' משערות, אור הגניז עמ' קח.
48. ענין נפילת אפי"ם בכתבי האר"י, הוא ענין ססובך מאזר ומסוכין, ובאמת גם מהר"י באסן חרד לבו על זה, ראה סוף אגרות י"ט, ראה גם בדרוש הסוגיא גלי' הרמח"ל ענינו בדרוש ח"ג, ד"ה: ומה שמרן מן הנפילת אפי"ם.
49. ענין קלי"ה מ"ה, עמ' כז. עיי' ל"ב אגרת מ"ו של ה"ר אורס. ראה ל"ב אגרת ב'.

דרושעם ברוחניות מסד - ליעוסה אסותית דחפס יחידות בן חכמה

אגרות רמח"ל ובני דורו לוצאטן, משה חיים בן יעקב חי' לרמח"ל עמוד מס': 1/3 דרושעם עיי' אוצר החכמה

תמב	אגרות רמח"ל
קסז. רבני טבריה על מטירת רמח"ל⁴⁸⁶	
אגרת שכתבו רבני וגאוני עה"ק טבריה תוב"ב להודיע פטירתו של הרב [רמח"ל]. ל"ל:	
בת קול יוצאת מטבריא מכרות ואומרת: על ההרים אשא בבי ונהי. איכה ישבה בדד. הצור תמים פעלו, כי כל דרכיו משפט, אל אמונה ואין עול, צדיק ונשר הוא, שמעו שמים והאזינו ארץ, כי הרב הכולל, החקודל האלהי, רכב ישראל ופרשיו, אור שהיה בישראל, בוצינא קדישא, מרנא ורנבא כמזהר"ר משה חיים לוצאטן נפטר הוא וכל בני ביתו במגפה ⁴⁸⁷ לפני ה' בכו' אייך ⁴⁸⁸ בעיר (אק"א) [ענו] סמוך לטבריא ונקבר בטבריא אצל רבי עקיבא ע"ה ⁴⁸⁹ . אשרי חלקו בעה"ז ובעה"ב, ואוי לנו כי נפלה] עטרת ראשינו.	

486. אגרת זו נדפסה ע"י רב מרדכי שמואל גירונדי בכרך חמר ד"ב, עמ' 61-62. אר"כ יבאו מעירעין על מקום קבורתו של הרמח"ל.
487. ראה הספד תלמידו של רמח"ל, נספחים: "מעלת הרב נפטר בומן של מנפה", אור הגניז, עמ' נט-ס.
488. על שנת מטירת רמח"ל השנה מוטלת בספק, היום וחתוש ידועים כו אייר, ואילו לבני השנה יש הסוברים תק"ו ואחרים תק"א. אם נעיון בדבר נדווח, שאין שם התאריכים תואה הסתמכות על מקורות שונים, כי כל ההוקרים והבונדאנים שאבו מאלמנחי ששאב מרבי מרדכי שמואל גירונדי, וכן כתב אלמנחי: "כי קרוב לשנת תק"ו ביום כו אייר, מת עם כל בני ביתו במגפה, בעיר עכו, וזוהית מעותחו כבוד בטבריא, טרם למלאו לו שנות הארצותא (היה חמד ג, עמ' 136). המקור לרבינו אלמנחי הוא הרב גירונדי, שכתב בל"ה, עמ' 161: "ידון ארבעים שנה נקרא אל השמים מעל לזווח בנעם ה' ולבקר בחיכלו...", ואחר כך מועתתת אגרת רבני וגאוני טבריא, שדרך אב"י לא מצטטת חשתי אלא חזום וחוחושי כו אייר. חושש של אלמנחי מטעה, וחזו מקור התבולעם, ברוי שהתבון לעשת תק"ו קרובא לתק"ו, ולפי איור תק"ו הוא קרוב לשנת תק"ך. שעתה שאלמנחי נכתב: "טרם מלאו לו שנת הארבעים", הרב גירונדיכתב "בן ארבעיפשר נקרא...", בין כך ובין כך, ורי ברוייהם הם גבולות השנים בתן נפטר הרמח"ל. חזק חזק.

489. לבי מקום קבורתו של הרמח"ל ישנם שתי תעודות פטירתיות זו את זו. אגרת שלטו (ס' קסז) ואגרת כפר יסוף. אגרת מחדשי חושב ככר יתוף (אגרות ארץ ישראל, א. יעיר, חש"ב, עמ' 227-228) וכתבה בכ"ו אלול תקן ב"ז תושבי המקום. האגרת נחנה ככתב המלצת, ל"י שלמה עבארי מיטר הכפר, שסבב בתפוצות הנולה לאסוף כספים לטובת המקום. הוא פנה אל: "אחינו רבינו עם אלקיך אברהם אשר בעיר רומניא. איטליא... תונסין וכי"ה אגרת מספרת בשבחו של מקום ואומרת: "וישמע אלקים את נאקתם הני שופרי וכלי בארץ שרי אלפים תקיפי ארצא ותנאים ואמוראים, קדושי עליון חושבים ראשונה... בנן אלישע בן שפט [הוא קבור בהר המזרחי - לפי כל המסורות], וחזו חזקיהו [הוא קבור בגמרייריבא או אורבא - שתיים חליפס מכבר יסוף] ורבי נחריא [הוא קבור בעירבא] ור' יהודה בן בבא [הוא קבור בן אשאח לשפרעם] ורב אמר [לפי המסורת קבור בטבריה] ור' אסי ורוב שילמ' ו' וביבול [נפטר בח"ל ולפי המסורת נקבר בבביל, ורוב ר' אברהם ו' קיטא [נפטר בח"ל ולפי מסורת אחת קבור בבביל או בטבריה] הרב מנחם מענדל מליב [הליב] [אין מסורת] ורוב ר' חזיה לטעו ואחיהם כל ישרי דל כסא נכחא אצילי בני ישילא אשרי' המלך...". העיין אגרות וזאת ההשוואה בין מקום ציון הקברים בה מלואב במסורות אחרות מוכיחים שטרם לאחד אשר אין לבני מסורת אחרת, סותרות כל המסורת האחרות את דברי האגרת. כותביה ביקש לפאר את הפקטט ע"י ציון קברי צדיקים. ייתכן שלא התכוונו אלא לספר על קברים ותחאמים נאדמות פסכות לכפר. אי אפשר

דרושעם ברוחניות מסד - ליעוסה אסותית דחפס יחידות בן חכמה

אגרות רמח"ל ובני דורו לוצאטן, משה חיים בן יעקב חי' לרמח"ל עמוד מס': 4/4 דרושעם עיי' אוצר החכמה

אגרת קלה

שטא

כאשר כ"ת יודע וכל יודעיהם יעידו ויגידו. הנה אני פה, ת"ל, יושב בין ההרביה ושלוח ובמישור, וכלם מחבבים אותי אוש לא ננדר, בחדס אל עלי; ולמה עתה כל יום יגורו מלחמות על לא דבר, ולהבת לבם על דבר מה לוהט וחולץ? מה שאונם ומה סערם? על מה יתחוררו וילכו, יתחרו ויסתערו? חושבני שהם עצמם לא ידעו, למה זה הבל ייהבלו ויתעששו בקרבם בל ידעו מה, כי מה רוצים?

כבר ידעתי כי לב כ"ת הטהור לא יניח מלהשגיו עליהם ולהחזיק אותם בתורת ה', ואל יפיעום המתקוממים ממעשיהם הטובים. וגם אנכי כותב להם לתמוך בידם, לבל ישיתו לב אל כל מחורף ומגדף, ועיניהם ישיתו ללכת בדרך תמים לפני ה' אלקי ישראל, ומברכיהם יבורכו. **ומקללהם, אם טועים הם וכוונתם לשמים, קללתם לא תבוא וחסאם יכופר; ואם רוח קנאה או גאווה מנחלם, חרבם תבוא בלבם וקללותיהם על ראשם תשובנה ועל קדקדם חמסם ירד, ושלום על ישראל.**

אשוב ואשתחוה בצאתי מאת פני מעב"ת, כאשר מר אבי יצ"ו מצוני לעשות ג"כ. **ואודיעהו את טוב מצבנו ה"ל**, כי גם מר אבי יצ"ו ת"ל נתקבל בכבוד גדול בין כל הגבירים וקציני הארץ, כן יאמר ה' יותן לנו משאלות לבנו לטובה ואחריתנו ישגא מאד בעבור שמו הגדול. ולמעב"ת ולכמהור"ר בנו נר"ו ולכל בני ביתם יתן חיים ושלום וכל ברכת טוב ככל אות נפשם אכ"ר.

שרתה בעמא דבבירי,

פשה חיים בכמ"ד יעקב חי' לצאטו יצ"ו.

אמטטרדם יום ה' חי' לחדש מרחשון,

שנת 'לתקן עולם במלכות שדי' (התנ"י)

הנה כ"ת אינו צריך לעצתי, אמנם אם בשל תיבת הספרים כל הסער הגדול הזה, יצוה כ"ת ויקחה אצלו ושרפנה לעינו. וכעל גמולות כעל ישלם חימה ונקם למי שגורם לוח ולכו לא חוטאר בכוונה לשמים," ושר"ר [ושלום רב].

⁴⁴⁰ נמצאנו למדים שההרופים אל בנו מפלחמפת, וחסנם היה ליוסר יד בחיבת הספרים. שמו שני, ברה הרחיל ויתר למע השלום, וחמסין באמונת תיחוד - שהוא יתברך מטיביתו מתתן, ובסוף, רק רצונו מתקיים.

<div></div>	<div>הדפסה ברזולוציית מסך - להדפיס איכותית תצגת יציאת סף תצוגה</div>
<div></div>	<div>אגרות רמח"ל ובני דורו לוטאטו, משה חיים בן יעקב חי' רמח"ל(ק) עמוד מס': 416 חודשם עיי' אוצר החכמה</div>

אגרת רמ"ל ובני דורו לנאסר, משה חיים בן יעקב (ח"ר) מרד 56: 416 חרדי"ע יאנואר תשס"ו

ש"ד

אגרת קח

הס כ"י לא להזכיר! לא יפקד ולא יזכר לא מיניה ולא מקצתו. אך אלקים מצא את עון עבדו על שלמדתי כ"ל, והיה כשגגה היוצאת מלפני לא במרד ולא במעל חיתה זאת.

זאת היתה מאת ה', האלקים אנה לידי ורגלי בבית המדרש של שם," שם לי חזק ומשפט לאלקים אלו דיניי ישראל, שם יקראו עמים קריה נאמנה ק"ק פראנקפורט דמיין יע"א, ושם רועה ישראל יעקב אבוהון זכולה תם הוא חתכן הגדול מאהיו ח"ח חרב הגאון חכם החולל אב"ד ור"מ ע"י פ"ה ל"י כבוד מהר"ר יעקב כהן נר"ו. חזו דקאטינא, חזו דקאטינא מרעות נפשי בדלא אינסא, בנפש חפצה חפצי שמים עליתי השערה אל חזקנים יושבי העירה הנ"ל ב"ד הגדול המפורסם בישראל וביחודה נודע שמו ח"ה הגאון אב"ד נר"ו הנ"ל על גביהן, ופרשתי כשמלה כל הדברים האלה וכדין אמרתי לפניה: בהדיא ובכירוש למען **הסיר מעלי עוד עקשות פה ולהרחיק לזות שפתים:**

האזינו השמים ותשמע הארץ, ואתם הב"ד הגדול אשר בארץ, הוו עלי סהדי אִךְ אני עומד בפניכם היום בנקיטת חפץ ה' ביד, והנני נשבע בפניכם בקול ובשד"א [בשבויה דאורייתא] בפה מלא, **(ומעשיו) מקבל אני עלי באיסור כולל ומוסף על מה שקבלתי עלי** בפני רבי ה"ה מהר"ר ישעיה באסאן ה"ל, מעתה ומעכשיו ביותר בח"ה בחרם הגדול בגדוי ובשמתא, [א] **שמהיום והלאה לא אלאמד עם שום אדם בעולם יהיה מי שיהיה ומתי שיהיה** ליחיד **או לשנים ויותר חכמת הקבלה**, לא מתוך שום ספר בעולם או בע"פ, ואפילו מה שנמצא בשם חכמי האמת כתבי האר"י וספר הווהר או שום ספר קבלה יהיה מה שיהיה, ומכ"ש מה שחלקי אמרה נפשי, מה שאני משה בדאי מלבי או מה שלמדתי או שאלאמד מעולם עד עולם משום גברא, יהיה מה שיהיה שאפטר לצביר ולהרהר. [ב] **גם שלא להראות לא ע"י עצמי או ע"י אחרים שום כתב או חבור קטן וגדול מכל מה שלמדתי בלימוד הנ"ל** יהיה מה שיהיה. וגם כל מה שלמדמ מהיום ולעולם מכל הנ"ל, יהיה באיזה אופן שיהיה, לא אתו דבר ולא חצי דבר רשום בכתב מזה לא ע"י עצמי ולא ע"י אחרים, [ג] **ולא אכתוב לעצמי ולא לאחרים יהיה מה שיהיה.** וכ"ש שלא **לחפצים מכל חנ"ל** חן ע"י עצמי או ע"י אחרים או שום אדם בעולם קרוב

<div></div>	<div>אפשר הכוונה היא - בבית המדרש של שם. וגם אולי זהו הבית המדרש שתוכנון הרמח"ל לחנוי. בית מדרשו של הרב יעקב הכהן פאפאט, ידאת תשריה קנ, וינאר 383.</div>
<div></div>	<div>הדפסה ברזולוציית מסך - להדפיס איכותית תצגת יציאת סף תצוגה</div>
<div></div>	<div>אגרות רמח"ל ובני דורו לוטאטו, משה חיים בן יעקב חי' רמח"ל(ק) עמוד מס': 416 חודשם עיי' אוצר החכמה</div>

שט

אגרות רמח"ל

עליין יברך, וכל חרם וכל נידוי וכל קללה - מותר לכם, מחול לכם, שריו לכם. וההופך לאור צלמות יהפוך לכם ולכל עמו ישראל כל קללה לברכה. ואתם חזקו ואמצו, אל תרבו ידיכם מתורת ה' ועבודתו, כי דורש לבבות ה' וכל יצר מחשבות הוא מבין, ונאמן הוא לשלם שכר טוב אל כל הבוטחים בו.

ואשר אתם דורשים לדעת את שלומנו, תדעו כי ה' אלקי ישראל אשר לקחנו מבית אבי ומארץ מולדתי ויביאני אל המקום הזה, הוא ברחמי פרש חנו עלי ויתנני לרחמים לפני כל בניו היושבים בארץ הזאת ה"י. וחבה יתירה מודיעים לי הולכת ומוספת יום יום ת"ל, וגם מר אבי יצ"ו נכבד בעיניהם. ומקוה אנכי כי מאת ה' היתה זאת, ביאתו הלום להיטיבנו ולהרבותנו, כן יאמר ה' אמן.

והנה כולנו שולוים לכם שלום, ומרת אשתי בפרט. שלומותי אל אלופנו הרופא [רבי דוד וואלין] נר"ו. וה' אלוקים אלוקי ישראל, אשר הוא באחד ומי ישיבנו, יהפוך לכם ולנו ולכל ישראל כל צרה לשמחה וכל יגון לששון וכל בושת לתפארה וכל אונה לגילול עולה, וראיתם ושש לברכ ונעמוחזיכם כדשא תפרחנה ונודעה יד ה' את עבדיו בקרוב בימינו, אכ"ר.

נאם החותם פה מאשטרדם, יום ה' לחדש מרחשון שנת "לתקן עולם במלכות שדי", הדורש שלומכם ומצפה ל**טובתכם**.

משה חיים בכמ"ד יעקב חי' לצאטו יצ"ו

תעשו כיסיו אל האגרת למר"ר נר"ו ותשלחוה, ואם הוא יחפון לראות גם המכתב הזה אשר אנכי כותב לכם תוכלו לשלוח אותו אליו, וש"ש.

קלה. רמח"ל לר"י באסן

ההר הגדול ירום ונשא, פנת יקרת אבן הראשה, מ"ו נר"ו.

הנה באחת השתחויתי מרחוק אל מול פני הדרת קדש מעב"ת נר"ו, ושניתי עם מר אבי נר"ו תכף לביאותו הלוים לשלוט, והנני משלש כינוי הזה בשמעי מאת חברי ה"י, השאיתי הנמצאה בפאדובה העיר תופשי התורה ו**שומרי משמרת עבודת ה'**, אשר זאבי ערב ארבו להם חנם אשר אל כדת. כי עתה אלה הצאן מה עשו ומה עושים? כי אם לשקוד על התורה ועל העבודה,

<div></div>	<div>הדפסה ברזולוציית מסך - להדפיס איכותית תצגת יציאת סף תצוגה</div>
<div></div>	<div>אגרות רמח"ל ובני דורו לוטאטו, משה חיים בן יעקב חי' רמח"ל(ק) עמוד מס': 416 חודשם עיי' אוצר החכמה</div>

אגרות רמח"ל ובני דורו לופאטן, ששה חיים בן יעקב (ח' רמח"ל) עמוד 415 : דורפס ע"י אביר החכמה

שטו

אגרות רמח"ל

קח. התוד"ה של רמח"ל לפני בית-הדין בפראנקפורט

זאת התוד"ה אשר שם משה לפני בני ישראל.

זאת אומרת, והיה למשמרת, לשעה ולדורות, לידע ולהודיע מודעא רבא לאנשיינא, דרתח בי כל כי האי ריתחא דמורתחי רבנן עלי ועל סברי, שסבור הייתי וטעיתי ועייתי ומריתי את פי מורי ומלמדי להועיל ה"ה מוהר"ר ישעיהו באסאן נר"ו **שלא לפרסם מחבונג-שום חיבור**, וכבוד ה' הסחר דבר, **כמבואר בכתב ההוא**³⁹⁸ **שקבלתי עלי** בח"ח [בחרם חמור] בח"י [בחתימת ידו] ממש ב-ג' **לחדש מנחם שנת ה'ת"ץ**, ושם נאמרו הדברים שאין ראויין לאומרים בהודאת פי וחותם ידי שמעיד על עצמי. ובשרי עלי יכאב על אשר לפנים הייתי כחבור חבר ספרים על פי מגיד וגשמות, אני עשיתי כהנה וכהנה אשר לא יעשה בישראל כזאת.

זאת לא זאת שהשפלותי אנו והגבור, דבויט וקעומיטם ברומי של עולם, לא קיימתי את הכתוב בפרשה זו פרשת שמות "זה שמי לעולם", את החסר מלא דרפתי, במלא פום ממלל רברבן לחזור וללמוד **עם התלמידים למדתי** ובדברי אבטליון לא נזהרתי 'חכמים הזהרו בדבריהם' וכ' עד 'ונמצא שם שמים מתחלל' וגם כל ב'דאשתמש בתגא חקף' כדברי הלל. הוא היה אומר באזהרה, ואני כמביא קדשים חוץ לעזרה חולין היה לי, חלילה לי מחטוא לאלקים מעשות זאת.

זאת נחמתי בעיני, **כי צעיר אנכי לימים הייתי, ילדות היה בי ולימי בינה עד באידינא לא הגעתי**. הימים הראשונים יפלו, ומכאן והלאה חושבנא, בכולהון אתחרטנא בחרטה המסלקת דמים. כמים אשפוך שיחי לפני אל חי. כפר נא בעדי ובעד ביתי, אתי תלין משוגותי, כי שגיתי ולא בודון לבי מריתי, ובאשמים לא הלכתי ואת ישראל לא עכרתי, ונפשי לא מטומאה לדרוש אל האובות והידעונים כאשר יחשבוני מאן דסאני לי, ואויבים אפקוהו לקלא כאשר שמעתי אחרי קול זיע שגאי, קול רעש גדול כדברים האלה כאלו ח"ו על פיה הפכתי את הקערה, כמסית ומדיח ודובר סרה. חס ליה לזרעא דאבא,

<div></div>	<div>זהו לפי הנוסח השני של השבועה במאורו. על כל פנים נמצאנו למדים ששני האיסורים החדשים האלה: שלא לטרום שום חיבור כקבלת, ולא למד לשום חסיד, מראה על המנהג הכללי של הדגשים שלא לשוטט הקבלה ללא שבוים בכל אופן שיחיה. ואם במאורבת רמח"ל חסינים רק על התגולה הראשונה - שלא ליבר ולהרב בשם מנחם או נשמות, וזה לא.</div>
<div></div>	<div>הדפסה ברזולוציית מסך - להדפיס איכותית תצגת יציאת סף תצוגה</div>
<div></div>	<div>אגרות רמח"ל ובני דורו לוטאטו, משה חיים בן יעקב חי' רמח"ל(ק) עמוד מס': 416 חודשם עיי' אוצר החכמה</div>

או רחוק יהיה מה שיהיה. וכל זה הנני מקבל עלי בפניכם בשד"א [בשבועה דאורייתא] שעשיתי לפניכם בס"מ [בפה מלא] ובה"ח [ובחרם חמור] ה"ל ובכל אלות וקללות הכתובים בספר תורת משה רבינו ע"ה בלי ערמה ומרמה ובלי שום הוראת היתר שבעולם, ולא על דעתי כי אם על דעתכם ועל דעת המקום ב"ה וב"ש. אך אני משייר כח זה לעצמי: אם יזכני ה' ואהיה בן מ' שנה הרשות בידי ללמוד כתבי האר"י הידועים עם תלמיד ההגון לה', ושיהיה דוקא התלמיד או התלמידים כל אחד בן מ'. וזולת זה מקבל אני הכל עלי בת"ח [בחרם חמור] ובשד"א [ובשבועה דאורייתא] כנ"ל, והנני מבטל ופוסל עלי כל מודעות ומודעי מודעות עד סוף כל מודעות שבעולם, לפ"ד [לפי דברי] חז"ל על כל ה"ל, ומעתה יאמרו נא ישראל אחינו אתה, באשר ששמעתי לקול הורי ומורי דבוי חכמים שעשו חיזוק לדבוי הקבלה, וידעו ויבינו כי כמחשבותם מחשבותי מחשבת מלאכת ה', ואת אשר ידעתי את מן ערכי שפל ונבזה, לא מזה ולא בן מזה, ונפשי כעפר לכל מדרס לקדושים ובביתי אין לחם ושמלה, והוא דרך חול אין בי קדש הקדשים. ובזאת תדעו כי כן אנכי עמדי, ויהיה פועל ידי עדי וטהור, ואני אנתונן אל אל שדי, שיאמר לצרותי ד', וינחני עם כל קהל עדת ישראל במעגלי צדק ובצלו נתלונן ולכל בני ישראל רוח והצלה יעמוד בעת הזאת.

כפי שמות ביום ג' ט"ר"ב טבת דהאי שנת תצ"ה לפ"ק פה ק"ק פראנקפורט דמיין יע"א באחי בעצמי בחתימת ידי פמש על ההחום שעשיתי שבעה בס"מ וקבלתי עלי לקיים כל הא דכתיב ומפרשו לעיל.

[בחתימת ידו]: הצעיר משה חיים לוצאטו

קט. כרוז מק"ק פראנקפורט דמיין

ג"ה.

באשר זה בן חמש למקרה⁴⁰⁰, שהקול נשמע במחנה העברים, קול ענות יענה עזות [איש] מלאו לבו לחבר חבורים בלשון [י"א. המדומה] ללשון הזהר

400. דהיינו עברו חמש שנים [ה'תקצ"ח] בנוגע למקרה של הרמח"ל.

העוסק בראשית מסד - למוסמק איכות תלמי ישרדות בין תלמידי אגרות רמח"ל ובני דור לוצאטו, משה חיים בן יעקב חי [רמח"ל] עמוד מס': 3/3 חודש ע"י אוצר החכמה

Letter to the great Kabbalist Rabbi Binyamin HaKohen, Rabbi Bassan's father-in-law, a student of the famous Kabbalist, Rabbi Moshe Zacuto.:

"The L-rd who is righteous and who searches all hearts is my witness in Heaven and my testimony on high as to why I have kept (my revelations) secret from your honor .... But now that the matter is public knowledge ... I am very pleased to hear that you know of it ... (and) I am especially glad to know that your honor, in his goodness and integrity, accepts it as true and reliable .... "G-d-fearing people come to me every day to hear the new things that G-d tells me. Many young men who had once walked in the vain ways of young people have now, thank G-d, ... returned to G-d, and come to me to receive Tikkunim (rectifications) for their (past) deeds.

"At this time G-d ... wished to reveal a new light (to the world) in the category of the Zohar .... He chose me for this in His mercy. If you were to ask me about the kind of preparations (I engage in to deserve this), what could I say? The truth is that it has come about through G-d's love alone and has little to do with my preparations for it. Nonetheless, it is also true that I have been zealous for years about reciting Yichudim (mystical recitations of particular Divine Names). I perform a different Yichud practically every fifteen minutes, and I do this even now, thank G-d .... And the Creator now uses me as the instrument for the fulfillment of His purpose."

"On the first of Sivan in the year 5487 (1727), as I was reciting a certain Yichud, I fell into a trance. When I awoke, I heard a voice saying: 'I have descended in order to reveal the hidden secrets of the Holy King'. For a while I stood there trembling, but I soon took hold of myself. The voice kept on speaking and revealed a particular secret to me.

"At the same time on the second day I made sure to be alone in the room, and the voice reappeared to reveal another secret to me. One day he revealed to me that he was a Maggid sent from Heaven and he gave me certain Yichudim that I was to recite in order for him to appear again.

Remarks by Ramchal's disciple, Rabbi Yekutiel Gordon, made in a letter about some of these appearances to a leading Italian rabbi, when Ramchal was 22:

"There is a young man here, tender in years, (who) is a holy man: my master and teacher ... Rabbi Moshe Chaim Luzzatto. For these past two and a half years a Maggid has appeared to him ... who reveals wondrous mysteries to him.... Even prior to the Maggid's appearance he knew by heart of the Lurianic writings at the age of 14 ... He is a spark of the soul of (Rabbi) Akiva son of Yosef With the approval of the Holy One, blessed be He and His Shechina, the Maggid ordered him to compose a Book of the Zohar, called in Heaven 'The Second Zohar'....

"This is what happens (when the Maggid, referred to here as "the angel", appears). The angel speaks out of Ramchal's mouth but we, his disciples, hear nothing. The angel begins to uncover great mysteries to him. Then my master orders Elijah to come to him, and he comes to uncover mysteries of his own. Sometimes, Metatron, the great prince, also comes to him, as well as the Faithful Shepherd (i.e., Moses), our forefather Abraham, Rabbi Hamnuna the Elder ... the Messiah, and Adam ....

"To sum up, nothing is hidden from him. At first permission was only granted (from Heaven) to reveal to him the mysteries of the Torah, but now all sorts of things are revealed to him. But no one outside our circle knows of it .... As he has demonstrated to all, no one before him has had this kind of merit since the time of Rabbi Shimon bar Yohai (the author of the Zohar)."

"I never saw him but I did hear his voice as it spoke though my own mouth. He then allowed me to ask him questions. After about 3 months he revealed to me the Yichuddim I would have to recite to be worthy of having Elijah reveal himself to me. He then charged me to compose a work on Ecclesiastes on the basis of the mystical meaning of its verses that he had revealed to me, and Elijah came and imparted his own secrets to me. (The Maggid) said that Metatron, the great prince, would be coming to me and that I would know that it is he because of what Elijah had said. From then on I came to recognize each of my visitors. Souls whose identity I know are also revealed to me. Each day I write down the new ideas each of them imparts to me. All these things happen while I lie prostrate, with my face to the ground, and I see the holy souls in human form as in a dream."

מתח דבר

להביא כאן מה שכתב הגאון רבי משה רוינשטיין זצוק"ל ראש ישיבת לומדה, בהקדמת ספרו יסודי הדעת חז"ל "אשר שמעתי מפי הגאון הגדול ר' אליעזר גרדון ז"ל אשר היה אבי"ד ור"מ וישיבת שעליו הדיחה לינו, קבלה איש מפי איש, שכאשר יצא לאור ספר מסילת ישרים, והמחבר כבר לא היה בעולם, וכאשר קרא הגר"א מוילנא את דברי הספר הזה, אמר אור גדול יצא בעולם, ולמד אותו בעל פה מאה ואחת פעמים, ושלם סכום הגון בעד הספר הזה, ואמר שרוב הספרים הספר יותר גדול מן המחבר, אבל בזה הוא פזיר והטב שהמחבר היה הרבה פעמים יותר גדול מן הספר, ואם היה עוד בחיים, היה הולך בגדליו אל המחבר לשמוע ממנו חכמות" עכ"ל.

ידוע גם מה שהעיד המגיד הקדוש ממעורט על רבינו — מובא בהקדמה של המביא לבית הדפוס של דפוס ראשון של ספר קלי"ח פתחי חכמה (קארעין תקמ"ה) חז"ל "והיו מאן גבירא רבה קמסחדי עליו היה המוה"ג החסיד המפורסם מו"ה יעקב יוסף מ"מ דק"ק אויסטרא עתה בחתמו על הסכמה וזה וכאשר שמעתי מפיו ולא מפי כתבו ששמע בפה קדוש בוצינא קדישא נשמחו בגני מרומים ה"ה כבוד שמו מהר"י דוב מ"מ דק"ק מעורטש שאמר על המחבר הזה שאין דורו היה כדאי להבין צדקתו ופרישותו, ולכן רבים מבני עמנו מגדולי חסידו רצחו בדורו על צדק עזיק אשר לא כדאי" עכ"ל. הקלי"ח פ"ח נדפס לראשונה ע"י תלמידי המגיד בפקדויה רבה. הגאון הקדוש והשפיע משה כתב בספרו (מלקושים בסוף חלק המועדים) חז"ל "קבלתי מספר קלי"ח פתחי חכמה הוא בחירי וטהור, מהרב ממעורטש בשם המגיד ר' יוסף ממעורטש ור' מנחם קארעין עכ"ל.

העיון שלי חלק א' מהספר היו נפוצות בפולניה מיד סמוך לפטירת רבינו ז"ל, מובא בספר הפרדים (שוכח להסכמה הגר"א) לאבי"ד קינסבורג שדפס בשנת תש"ו (ר"ח ר' ע"ב) שכתב "עד ראה שה הרב מצאנו במגילת תהלים של חכם אחד מקובל האלקי" ומעתיק שם ענין שלם וארוך מאדיר במרום מעמ' רל"ו והלאה (בענין רבני חז"ל בענין השמש והלכותיה, שנראים מותרים את המציאות). וכן ראיתי כת"י אדיר במרום שכתוב על הכריכה "עגילת תהלים" והיה בודולא אצל מחותנו של הגר"א — רבי נח מנינס, והיה אחר כך באוצר הספרים של החתם סופר זצוק"ל. השתמשו גם בכתי" זה כדי להגות את הספר. הכתב יד מוצר גם בספר רב פעלים, להנאק

ר"מ חגית

לשון עין לא אהיה ולסען וירעלם לא אשקוט עד יצא כננה צדקת
 ביום הרדא יהיה צדק ה' לעביו ולכבוד ופרי הארץ
 ואלה סגולות ואלה חכמות
 ואלה סגולות ואלה חכמות
 ואלה סגולות ואלה חכמות

ספר
שפת אמת

מחבר: הרב ר' יצחק אייזיק ווייס
 מחבר: הרב ר' יצחק אייזיק ווייס
 מחבר: הרב ר' יצחק אייזיק ווייס

לשון עין לא אהיה ולסען וירעלם לא אשקוט עד יצא כננה צדקת
 ביום הרדא יהיה צדק ה' לעביו ולכבוד ופרי הארץ
 ואלה סגולות ואלה חכמות
 ואלה סגולות ואלה חכמות
 ואלה סגולות ואלה חכמות

לשון עין לא אהיה ולסען וירעלם לא אשקוט עד יצא כננה צדקת
 ביום הרדא יהיה צדק ה' לעביו ולכבוד ופרי הארץ
 ואלה סגולות ואלה חכמות
 ואלה סגולות ואלה חכמות
 ואלה סגולות ואלה חכמות

מתח דבר

אדיר במרום, שהוא הספר המרכזי והיסודי ביותר מחידושי רבינו, אשר בו מגלה סודות נוראים ועצומים בעמקי התורה. אך ההעתיקות שגובעו ליד המדפים הראשונים הרב שמואל לוריא זצ"ל היו חסדים חלק האחרון מפני ומשכבים ביותר ולקויים בחסר וחיו, בהרבה מקומות היו חסרים שורות, ובפרט במאמר האחרון (מעמ' שלג והלאה) היה חסר בכל עמוד שורות שלימות, עד שהיה מן הנמנע להבין כונת המאמר. כעת זכינו בסיד' לכת"י פירוש האדרא שהיה בבית מדרשו של רבינו, ויכלנו בעזה"י לחקן כל הטעויות והדילוגים ולהחזיר העטרה ליושנה.

כאמור ההעתיקה של כתב חיר שהגיע לר"ש לוריא וממנו נדפס הספר בווארשא שנת תר"ם (ומאו יצא כמה פעמים במהדורות צילום) וכן כל שאר הכתבי יד שהיו במורה אירופא כולם היו חסרים כשליש האחרון של הספר מעמ' שצ"א עד הסוף, שלא בא לכלל העתקה. חלק זה החסר נדפס בעזה"י בשנת תשמ"ה בשם אדיר במרום חלק ב', במהדורה זו צרפנו כ"י החלקים ביחד, שבעצם אינם כ"י חלקים רק המשך אחד. כל הספר שלפנינו מפרש רק כשלוש דפים של האדרא, וטרם זכינו לפירוש של רבינו על כל האדרא, ולא ברור אם אמנם המשך פירוש יותר ממה שלפנינו.

וכה רבינו והופיעה רוח הקודש בבית מדרשו, וכן כותב רבינו הרמח"ל לרבו מהר"י באסאן חז"ל, וכבר הגדתי לכת"י אף חז"ל נתן לי רשות לשאול ולדעת בכל דבר שבכרבי תורתנו הקדושה, איש לא נעדר. וזה בלא ספק מן ה"א לא יוכל להיות. ומאמריו הוזהר אשר לרשבי" ע"ה המתומים — חז"ל אשאל ואזעה פירושם כאשר אחפון, כי חסר ה' גדול מאד. ואני דומיה תהלה לי. ובכלל אומר לכת"י, כי מי שהוא חושב שאני משקר ברבתי — אי אפשר לי לנצחו שאמתי. אך המאמץ לי, אלא שירא שמא אטעה חז"ל — ידע באמת, כי כבר ברורים לי הדברים בענין, שאין ה"א יכולה להגיע שם. ולא אוכל בכבת להעלות את הכל, כי אם פה אל פה, כאשר יוצה ה' עכ"ל (אגרות ורח"ל אגרת נ', ידים משה עמי רל"ג).

ידוע גדול חיבת ספר הקודש הזה בעיני גדולי וקדושי עולם, עד שובינו והגדול הגר"א כשהשיג עתק כתי" של הספר "לשם בגדי יום טוב לכבודו ולשמחתו" (בעדות הגר"א יצחק מאלצאן ז"ל). כדאי

ב

הקדמה ומתיחה

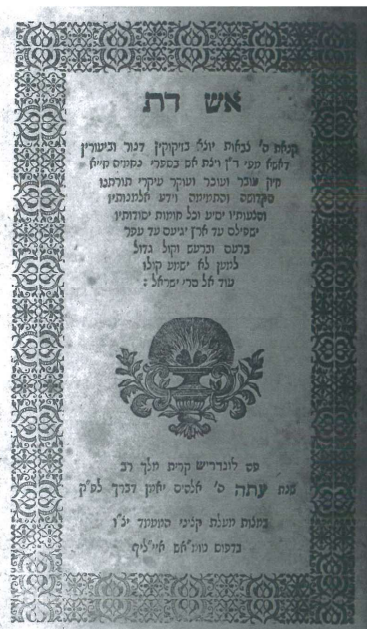
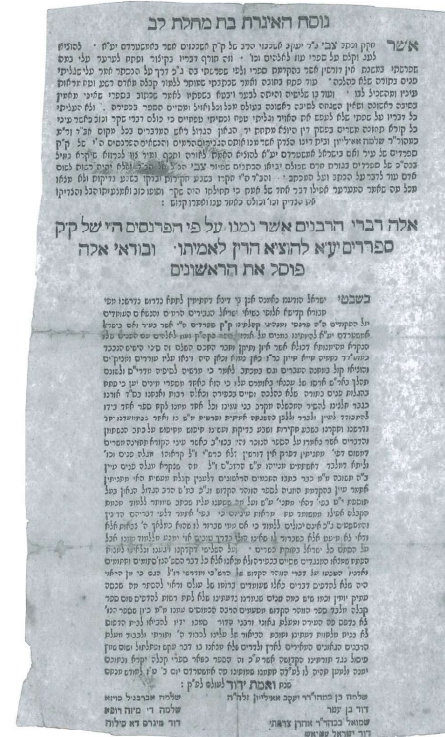
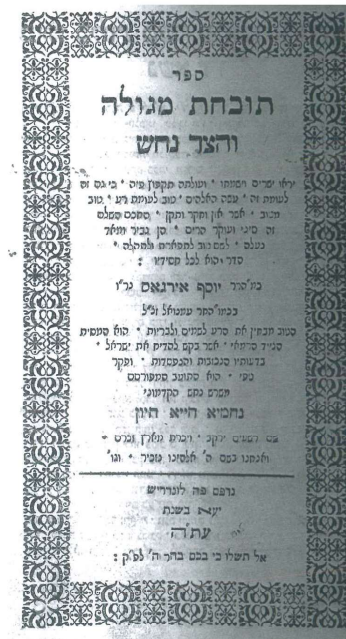
ומפני שרוב בני אדם אינם מוכשרים לראות האור דרך הו"ך הזה, הוא אור האמת המאיר בצורתה של חכמת המוסר, הנה לא יראו את צורתה האצירה באור חלילין, כי אם יראו חמרה לבד, על כן מבישים על ספרי מוסר אף על ה"י יותר חשובים, כמו על דברים עשויים, וביחוד אלה אשר הרגילו עצמם לעין בספרי הובלה, אשר שם גם החסר הוא נעבד ונעלה, המה יבישו כמעט בעין בוד על ספרי מוסר, אשר המה לעיניהם עשויים מאד וראויים לחקוק בשפה המדוברת לפני נשים וקטנים לקרא בהם.

(הנה בראש) התבדל בין האנשים האלו לבין הגר"א מוילנא ז"ל, אשר שמעתי מפי הגאון הגדול ר' אליעזר גרדון ז"ל אשר היה אבי"ד ר"מ וישיבת שעל במדינת ליסא, קבלה איש מפי איש, שכאשר יצא לאור ספר מסלת ישרים, והמחבר כבר לא היה בעולם, וכאשר קרא הגר"א מוילנא את דברי הספר הזה, אמר שאור גדול יצא בעולם, ולמד אותו בעל פה מאה ואחת פעמים, ושלם סכום הגון בעד הספר הזה, ואמר שרוב הספרים הספר יותר גדול מן המחבר, אבל בזה הוא פזיר והטב שהמחבר היה הרבה פעמים יותר גדול מן הספר, ואם היה עוד בחיים, היה הולך בגדליו אל המחבר לשמוע ממנו חכמות. הנה בראת פה בין הגר"א מוילנא לבין האנשים האלו. המביטים ביותר על ספר זה, כעל דברים עשויים, אשר אף לנשים וקטנים **(להתעסק בה)**

והנה זה הוא סוד המוסר, אשר ראוי להמקש חכמה ודעת לדעתו, שלא יביש על חמרה של החכמה, כי אם על צורתה, וצורתה היא יותר דקה ועמוקה, וטוהרה וטובסה ונפלאות, יותר מכל סודות העליונים והחתונים. ובמאמר הכתוב: "ואמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה, וסוד מרע — בינה" (אבות בית חכם), ואמר המכניז ז"ל: "הן אחת היא", והוא חכמת היראה שהיא חכמת המוסר, היא החכמה היחידה בעולם אשר לא יאתה שם חכמה. ומה נדע שהיא גם היחיד קשה מכל החכמות וטבל הסודות לחשיבה, מפני צורתה הדקה ומפני האור דרך העיון בה, הוא אור האמת, אשר כל המאורות הם נובלות של האור הזה.

גם מצאנו להכמיז ז"ל, מרגלא בפומיה דרדא: תכלית חכמה — תשובה ומעשים טובים" (נצרות יט), ומין שידעו שהכמת היראה, היא חכמת המוסר, מביאה לתשובה ומעשים טובים יותר מכל החכמות שבעולם, מה ידענו שהיא החכמה היחידה קשה להשיגה מכל החכמות, ושהיא החכמה הנרשאת הן וחסר לפני המקדש בידך הוא מכל החכמות, ואשר שם המלך בחר מלכות בראשה

ספר
מסילת ישרים

כולל כל ענייני מוסר ויראת ה' •
חברו החכם הגעלה כמוהר"ר
משה חיים לוצאטו
נר"ו:

הובא לבית הדפוס והוגה בעיון נכון
על ידי החכם הגעלה כמוהר"ר
יעקב בנאי אברהם בשן ז"ל
ומשנהו החכם הגעלה כמוהר"ר דוד בן
החכם השלם הרב הגדול והמוזהק כמוהר"ר
רפאל מילרולה נר"ו:

בבית וכדפוס של האלף כה"ר נפתלי
הירץ לוי חפ"א בן האלף והקצין פ"ו
כה"ר **אלכסנדר זיסקינד**
לוי מעמרק:

בשנת **כי עת** למנהגי בא מועד לפ"ק
5 19 1902

כפר
לשון למודים

הנהבאר בו הסליחה והקושיה ללמד דעת את
בשר בני ישראל השוהרים מהלכדי בלימודיה
מבריתיו אני הצעיר ב"ה היים בל"א כפר
יעקב די לוצאטו יצ"ו

קרבן מנחה
אל הרב הגדול החכם הכולל ס"ו כפר"ר
ישעיה באסאן נר"ו

פה מנמוכה
שנת **תפ"ו** לפ"ק
בבית כע' הרופא כמ"ר רפאל חיים
סאיטליה יצ"ו
con licenza de Superiori

לישרים תהלה

שיר יחידות

ליום חתנת חכם ותבוא טיב
יעקב דירנאויש יצ"ו

עט המלה הכוללת והכוללת הצעקה מרת
רחל דאזיינא אינדיקש יצ"ו

הכריתו אני העניק משה חיים בכמ"ר יעקב חיים
לוצאטו ז"ל

שנת
ז"א ישרים ושמחת

בבית וכדפוס
יחמי המעט כד"ר שלמות כ"ז תל פרופס
מכרי ספרים: